

Türkmenistan soňky ýyllarda energiýa serişdelerine baý ýurt hökmünde diňe çig mal eksportçysy däl, eýsem sebitdäki energetika syýasatynyň ugruny kesgitleýän möhüm oýunçy hökmünde öňe çykýar. Nebit-gaz pudagynyň giň gerimli döwrebaplaşdyrylmagy, täze eksport ugurlarynyň açylmagy we sanly tehnologiýalaryň ornaşdyrylmagy ýurduň ykdysady ösüşiniň esasy hereketlendirijisine öwrüldi.

Halkara geologiýa maglumatlaryna görä, Türkmenistanyň tebigy gaz gorlary dünýäde öňdäki orunlaryň birinde durýar. Galkynyş, Ýolöten, Döwletabat ýaly kánler diňe bir içerki energiýa howpsuzlygyny üpjün etmän, eýsem halkara bazarlara durnukly uglewodorod akymyny üpjün edýär. Nebit gorlary boýunça hem Balkan welaýatyndaky kánler we Hazar deňziniň türkmen bölegindäki meýdanlar ykdysady mümkinçilikleri giňeldýär.

Energiýa howpsuzlygy häzirki wagtda diňe ykdysady däl, eýsem syýasy durnuklylygyň hem möhüm bölegi. Türkmenistan soňky ýyllarda eksport ugurlaryny giňeltmekde birnäçe strategik taslamalary durmuşa geçirdi:

- **Türkmenistan-Hytaý gaz geçirijisi** — Merkezi Aziýadan Hytaýa baryan iň iri energiýa taslamalarynyň biri.
- **Türkmenistan-Eýran gaz geçirijisi** — sebitleýin hyzmatdaşlygyň möhüm halkasy.
- **TAPI gaz geçirijisi** (Türkmenistan-Owganystan-Pakistan-Hindistan) — Günorta Aziýanyň energetika bazaryna strategik täsir edýän taslama.

Bu taslamalar diňe bir ykdysady girdejini artdyrman, eýsem sebitleýin hyzmatdaşlygyň täze derejesini emele getirýär.

Türkmenistan energiýa serişdelerini diňe çig görnüşde eksport etmek bilen çäklenmän, ýokary goşmaça bahaly önümleri öndürmäge aýratyn üns berýär. Soňky ýyllarda işe girizilen iri senagat toplumlary munuň aýdyň mysalydyr:

- **Gazdan benzin öndürýän zawod (Galkynyş)** — dünýäde tebigy gazdan A-92 benzini öndürýän ilkinji iri toplumlaryň biri.
- **Polimer we polietilen zawodlary** — eksport mümkinçiliklerini giňeldýär.
- **Suwuklandyrylan gaz (LNG) öndürýän toplumlar** — içerki we daşarky bazarlara hyzmat edýär.

Bu ugurda alnyp barylýan işler ýurduň ykdysadyýetini diwersifikasiýa etmäge we dünýä bazarynda bäsdeşlige ukyply bolmagyna mümkinçilik berýär.

Nebit-gaz pudagynda häzirki wagtda:

- sanly geologiýa barlaglary,
- akyllý gözegçilik ulgamlary,
- önümçilikde awtomatlaşdyrma,
- ekologik howpsuzlygy üpjün edýän tehnologiýalar

Bu tehnologiýalar önümçiligiň netijeliligini ýokarlandyrýar we halkara standartlaryna laýyklykda ösdürmäge mümkinçilik berýär.

Türkmenistan uglewodorod serişdelerini çykarmakda we gaýtadan işlemekde ekologik howpsuzlyga aýratyn üns berýär. Metanyň zyňyndylaryny azaltmak, arassa tehnologiýalary ornaşdyrmak, wodorod energetikasyna geçiş boýunça başlangyçlar pudagyň geljegini has durnukly edýär.

Türkmenistanyň nebit-gaz pudagy häzirki wagtda diňe bir ykdysady ösüşiň däl, eýsem halkara hyzmatdaşlygynyň, innowasiýanyň we durnukly ösüşiň hem möhüm sütüni bolup durýar. Energiýa serişdeleriniň ägirt uly gorlary, täze ulag geçirijileri, sanlylaşdyrma we gaýtadan işlemek boýunça taslamalar ýurduň dünýä energetika bazaryndaky ornuny has-da pugtalandyrýar.

Mergen ÝAZLYÝEW

Halkara nebit we gaz uniwersitetiniň talyby